

STUDENȚII ȘI LITERATURA DRAMATICĂ

În zilele de 10—12 mai a.c. s-au desfășurat la București lucrările primului colocviu național studentesc de literatură. Organizat de Asociația studenților din Facultatea de limba și literatură română a Universității București, colocviul, la a cărui deschidere au fost prezenți președintele Uniunii Scriitorilor și rectorul Universității București, este o manifestare semnificativă a tineretului universitar, dornic și capabil de creație. Studenții din numeroase cenecluri literare au citit, în fața colegilor și a unor jurii alcătuite din profesori, studenți, redactori ai publicațiilor studentești, poezii, proze, piese de teatru. O selecție prealabilă, în centrele universitare, a reținut numai scrierile reprezentative ale celor care sînt deocamdată studenți-scriitori, adică n-au devenit, prin publicarea de volume, scriitori-studenți. În secția de teatru a colocviului au ajuns astfel nouă piese. Evident, calitatea, profilul, varietatea lucrărilor indică nivelul și însemnătatea colocviului. Cred însă că în acest caz nu e deloc de neglijat auditoriul, participarea studenților la discutarea scrierilor colegilor lor, măsura și calitatea interesului lor pentru teatru.

Piesele citite impun cîteva constatări generale îmbucurătoare. Mai întîi, ținuta neșcolărească, „profesionalitatea”. N-au adică aerul de exercițiu provocat de studiul autorilor din programa școlară, impulsul pare interior, și oricît de mult loc trebuie să lași elanurilor vîrstei și disponibilităților ei mimetice, prezența talentului e, în cîteva cazuri, certă. Reține apoi atenția o bună cunoaștere a tehnicii genului. În faza debutului, autorii au o anume siguranță în construcție și un simț al replicii care arată că au trecut (probabil) de primele încercări, dar care poate fi și semnul unei reale înzestrări pentru dramă. În același sens, o pricepere de a imagina situații efectiv dramatice și de a se fixa asupra lor; de aci concentrare, evitarea desfășurărilor explicatoare, tensiune. Dincolo de diferențele de valoare (n-au lipsit, se înțelege, nici compunerile lipsite de interes), s-a impus apoi observației drept trăsătură generală o anume sensibilitate. Rezumînd, aș zice că obiectul ei este, cu o expresie din păcate pe cale de a deveni clișeu verbal, condiția umană. Tinerii aceștia par acaparați de meditația asupra destinului uman în circumstanțele și coordonatele lui moderne. Preocuparea este în sine pozitivă, punerea de mari întrebări în legătură cu existența e în orice caz un mod de a ajunge la temele fundamentale ale literaturii. Nu începe îndoială că rămînerea într-un plan de o asemenea generalitate e dificilă, mai exact, că realizarea de viziuni artistice la acest nivel e rară și presupune o vocație esențială poetică. E greu de crezut că acesta e cazul tuturor autorilor pe care i-am ascultat la acest colocviu. Că sînt în proces de formare se vede mai ales de aici. Vîrsta (și poate și unele modele prestigioase ale teatrului contemporan) îi face pe toți filozofici și lirici. Începuturile diferențierii sînt certe, fără a fi încă suficiente pentru anticipări. Pentru cei mai mulți, situația dramatică e o situație-limită. Într-un spațiu închis (uneori chiar în sens propriu) se mișcă niște oameni cu identitate vagă, amenințați de un sfîrșit inevitabil. În *Marșul* de Emil Paraschivoiu (București) — premiul al II-lea — spațiul închis e un cîmp imens în apropierea frontului, personajele sînt trei soldați încercînd să iasă din el și să revină „acasă”, în normal, fără a izbuti. Tensiunea dramatică remarcabilă, pendularea între comportarea credibilă și halucinantă dovedește intuiție psihologică și pricepere a dozării efectelor. În absența unui subiect, a intrigii, textul se articulează prin transcrierea variațiilor de comportament, imprevizibil, dată fiind împrejurarea, și tactul autorului e în selecție. Inteligent distribuită, substanța dramatică se arată totuși în cele din urmă prea sumară pentru cadrul în care a fost turnată. Între pasaje de mică virtuozitate, dialogul începe să funcționeze în gol. În *Păsărea de la ora 12* (George Pruteanu-București), un motto din Pascal despre tragismul condiției umane prefătează o construcție dramatică geometrică în care oțiva prizonieri într-o celulă sînt sacrificați pe rînd unei ciudate păsări negre ce vine

zlinic, la priz, cu o regularitate de destin. Aceeași lipsă de determinări de loc și de timp în *Impresarii* (de Malinovski și Mihail-București), *Rafael* (de Viorel Ștefănoiu-București) etc. Când apar, ele sînt aproximative, de fapt false, ca în *Cetatea* lui Aurel Brumă (Iași) — premiul al III-lea. Într-o Firenze fantezistă de secol XIII—XIV, un căutător de sens al vieții se zbate între extreme („spirit“ și „materie“) și, mai convingător, într-o lume pestriță și exuberantă, „italiană“. Autorul are o vervă neobișnuită — e drept, cam istrionică uneori, cam livrescă în alte locuri —, dar susținută și cuceritoare. Talentul lui e în direcția fanteziei colorate și zgometoase. Deocamdată, Aurel Brumă are și el obsesia dramei filozofice și a opțiunii supreme. Un imaginativ este și Mircea Ghiulescu (Cluj), dar de o cu totul altă factură, mai gravă. Sensibilitatea lui la tragic pare reală. *Plînsul în local interzis* — premiul I — ni-l relevă capabil de intuiții profunde. Motivul piesei e curent — insul ce trăiește drama absolută a suspendării în gol existențial, ajuns la lipsa completă de perspectivă —, dar textul are o prospețime dată de ineditul situației dramatice concrete și mai ales de vibrația lirică. Ușurința cu care sîntem introduși și reținuți într-o ficțiune, densitatea poetică a unor monologuri (pe alocuri cu influențe bine asimilate ale bocetului folcloric) sînt mi se pare calitățile cele mai prețioase ale acestui tînăr dramaturg care va trebui să învețe să-și organizeze mai coerent viziunea de ansamblu.

O oarecare varietate de formule a atenuat întrucîtva impresia de monotonie pe care prea insistenta preocupare de viziuni generale o provoacă. Totuși, riscurile artistice ale problematicei mai abstracte nu sînt evitate decît rareori. Ele înseamnă o rarefiere de substanță, căderea în declarativ, abuzul de vorbe mari. Încă o dată, obsesia marilor întrebări e salutară și studenții dramaturgi pe care i-am ascultat au impus prin nivel intelectual. Prin piesele lor se dovedesc sincroni cu tendințe valabile ale teatrului modern. Sincronizarea are însă, în cazul de față, și un revers. Cînd nu înseamnă coincidența unei sensibilități cu o formulă estetică potrivită ei, rezultatul nu e potențarea acelei sensibilități și mai ușoara descoperire de sine, ci epigonismul. Adică, mimarea și împrumutarea procedeeilor. În măsură surprinzător de mare, am regăsit personajul cu nume generic sau cu număr de ordine, dificultatea comunicării, refuzul caracterologiei, anacronismul, unele simboluri frecvente în teatrul mai nou. O impresie apăsătoare de mimetism lasă de pildă *Rafael*, aglomerare de șabloane ale teatrului modern, sau *Impresarii*, paștișă inteligentă, dar din păcate neintenționată, a pieselor ionesciene de început. Studenții dramaturgi au prezentat, spuneam, texte departe de exercițiul școlăresc, patronat de modelele de manual școlar. Dar ei par mai puțin distanțați de modelele mai noi. E perceptibilă o tiranie a „clasicilor“ recenți, de care e de sperat că vor scăpa repede. În efortul de a se defini. Cred că explicația stă în bună măsură într-o orientare cam exclusivistă a culturii lor teatrale, în sensul unei asimilări cît mai largi a fenomenelor noi, cu neglijarea întrucîtva a scriitorilor „vechi“. Impresia aceasta mi-au lăsat-o mai ales discuțiile. Informația multor participanți era „la zi“, ceea ce este cu totul meritriu. Invocarea lui Sartre, Camus, Ionescu, Beckett, Tennessee Williams etc. indică o curiozitate intelectuală vie, receptivitate și înțelegere pentru tot ce e notabil în dramaturgia de după război. Dar transformarea lor în unice repere îngustează perspectiva asupra posibilităților dramei. Absența, dintre „obsesiile“ acestei ultime generații de pasionați de teatru, a lui Blaga sau Camil Petrescu, să zicem, surprinde. Nu e vorba de alegerea între Mrozc și Blaga, ci de o cultură teatrală armonioasă, în care să nu lipsească autorii fundamentali. Fac această observație în marginea unor discuții absolut remarcabile altfel prin acuitatea percepției critice, prin nivelul intelectual. Colocviul a fost întreținut de un număr destul de mare de studenți pasionați de literatura dramatică, de teatru, și mi se pare că participarea lor e într-un fel tot așa de importantă ca prezența pieselor. Nu numai pentru că aci s-au manifestat cîtiva posibili viitori critici, dar și pentru că a relevat un larg interes calificat pentru teatru. Disponibilitățile lor receptive sînt mari, ușoara tendință limitativă putînd fi corectată printr-o mai largă, cît mai largă cuprindere a valorilor. De fapt, restrîngerea preocupării la fenomenul teatral nou e mai generală. Critica de specialitate e și ea obsedată de ultimele apariții și a abandonat istoriei literare dramaturgii neafliți în repertorii. Că deschiderea perspectivei e necesară pentru asimilarea climatului creator a dovedit-o încă o dată acest colocviu al studenților-dramaturgi, manifestare convingătoare a talentului și inteligenței, cultivate cu entuziasm în cenaclurile universitare și care merită mai mult interes din partea revistelor literare.